Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі

Педагогикалық мамандыққа кіріспе

ІІІ Бөлім. Педагогтың үздіксіз кәсіби өсуінің факторлары

Тақырыбы: Педагогикалық қарым-қатынас – педагогикалық үдеріс субьектілерінің өзара әрекеттесулерінің негізі ретінде

Жоспар

1. Педагогикалық қарым-қатынастың мәні мен мазмұны
2. Педагогикалық қарым-қатынастың функциялары
3. Педагогикалық қарым-қатынастың құрылымы
4. Педагогикалық қарым-қатынас стильдері

Педагогикалық қарым-қатынас

Қарым-қатынас ұғымы пәнаралық ғылыми категория.

Қарым-қатынас ұғымын философия, әлеуметтану, психология, педагогика және т. б. ғылымдар қарастырады.

Педагогикалық қарым-қатынас ұғымының зерттелуі

XX ғасырдың 60-жылдардың соңында әлеуметтік және педагогикалық психология ғылымдарының тоғысында “педагогикалық қарым-қатынас” ұғымы пайда болды.

Педагогикалық қарым-қатынас-

бұл педагог пен оқушылардың өзара әрекеттесуінің әлеуметттік нормативті формасы.

Педагогикалық қарым-қатынас

В.А.Сухомлинский
(1918 – 1970 ж.ж.)

мұғалім мен оқушы арасындағы оқу-тәрбие жұмысын жүзеге асыруға қажетті маңызды психологиялық ахуал жасайтын кәсіптік-мамандық қатынасы.

Баламен қарым-қатынас жасай білу тіл табыса білуде балалармен қалай сөйлеудің мәнін көрсетеді. "Мектеп қабырғасында айтылған әрбір сөз ойластырылған, мақсатталған, ақылға-ойға қонымды үлгілі сөздер болуы керек, айқайлап сөйлеу мектеп ішінде оқушыға өте жат.

А.С.Макаренко (1888 – 1939 ж.ж.)

Оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынас "Баладан дұрыс талап ете білу, оның жеке басын құрметтей білу" принципінде құрылу керек деген болатын.

Педагогикалық қарым-қатынас ұғымының зерттелуі

ХХ ғасырдың 70-жылдары Т.Н. Мальковский қарым-қатынастың коммуникативті аспектісін, А.В. Мудрик мектептің өзара әрекеттесуі мен тәрбиелеуші әсерлерін, В.В. Течет ата-аналар мен балалардың қарым-қатынасының ерекшеліктерін зерттеді.

Педагогикалық қарым-қатынас ұғымының зерттелуі

XX ғасырдың 80 жылдары А.А.Леонтьев, Н.А.Березевина, Я.Л.Коломинский, С.В. Кондратьев, В.А.Кан-Калик педагогикалық қарым-қатынас ұғымын қарастырды.

В.А.Кан-Калик қарым-қатынастың психологиялық мазмұнын, құрылымын, стилін, кезеңдерін анықтады.

Кәсіби педагогикалық қарым-қатынас-

бұл педагогтар мен тәрбиеленушілердің әлеуметтік психологиялық өзара әрекеттесу жүйесі, оның мазмұны ақпарат алмасу, тәрбиелеуші әсер жасау, коммуникативті құралдар көмегімен өзара қарым-қатынасты орнатуға бағытталады.

Педагогикалық қарым-қатынас туралы түсінік

Педагогикалық іс-әрекеттегі қарым-қатынас – бұл оқу міндеттерін шешу құралы, оқу процесін әлеуметтік-психологиялық қамтамасыз ету; оқыту мен тәрбиенің тиімділігіне әсер ететін педагог пен балалардың өзара қарым-қатынасын ұйымдастыру.

Педагогикалық қарым-қатынас туралы түсінік

Кәсіби педагогикалық қарым-қатынас коммуникативті міндеттер түрінде жүзеге асады. Коммуникатвті міндеттер дегеніміз бұл коммуникация тіліне аударылған педагогикалық міндеттер.

А.А.Леонтьев коммуникативті міндетті проблемалық ситуацияларды бағыттау нәижесі деп анықтап, оның мақсаты серіктеске әсер ету дейді.

Педагогикалық қарым-қатынасты құрайтын іскерліктер

- Ақпаратты беру іскерлігі;
- Оқушы жағдайын түсіну;
- Балалармен өзара қарым-қатынас орнату;
- Қарым-қатынастағы серіктесіне әсер ете алу іскерлігі;
- Өзінің психологиялық жағдайын басқара алу және т.б.

Коммуникативті міндеттерді шешудің кезеңдері:

1) қарым-қатынас жағдайына бағытталу;
2) зейінді аудару;
3) объектінің “жанын жаулау”;
4) вервальды қарым-қатынас орнату;
5) эмоциональды және мазмұнды кері байланысты ұйымдастыру

Қарым-қатынастың кезеңдері:

1) Болашақта болатын қарым-қатынасты модельдеу (болжау кезеңі);
2) Қарым-қатынасты ұйымдастыру (қарым-қатынастың бастапқы кезеңі) – "коммуникативті шабуыл"
3) Педагогикалық процесте қарым-қатынасты басқару;
4) Өткен қарым-қатынасты талдау және келесі педагогикалық міндеттерді шешу үшін оны модельдеу.

Қарым-қатынасты модельдеу барысында жүзеге асады:

- Өзара әрекеттесудің коммуникативті құрылымы жоспарланады;
- Педагогикалық міндеттер коммуникативті міндеттерге ауыстырылады.

Педагогикалық қарым-қатынастың құрылымы
(Г.М.Андреева бойынша)

Педагогикалық қарым-қатынастың құрылымы

- Коммуникативті
- Интерактивті
- Перцептивті

Пед.қарым-қатынас түрлері

- Тікелей қарым-қатынас
- Тұлға аралық қарым-қатынас
- Бұқаралық қарым-қатынас
- Жанама қарым-қатынас

Педагогикалық қарым-қатынастың құрылымы
қарым-қатынасты моделдеу кезеңі
жүзеге асырылған қарым-қатынасты талдау кезеңі.
қарым-қатынасты ұйымдастыру кезеңі

Қарым – қатынас түрлері

- Маскілі қарым-қатынастар ,бір күннің ішінде бірнеше маска кию.

- Формалды рөлдік қарым-қатынас – мұнда сұхбаттасушының тұлғасы мен әлеуметтік рөлі маңызды болып табылады.

- Іскерлік қарым-қатынас – мұнда сұхбаттасушының іске деген тұлғалық ерекшелігі, мінезі, жасы, көңіл-күйі ескеріледі.

- Достардың рухани және тұлғалық қарым-қатынасы – мұнда кез келген тақырыпқа әңгіме қозғауға болады, тек сөз арқылы ғана емес жест, мимика арқылы бірін-бірі жақсы түсінеді

- Маникулятивтік қарым-қатынас сұхбаттасушыдан белгілі бір пайда табуға бағытталған. Ол үшін сұхбаттасушының тұлғалық ерекшелігіне байланысты түрлі әдістер пайдаланады.

- Вербалды және вербалды емес қарым-қатынас.

Мұғалім мен оқушы арасындағы
мәдени қарым-қатынасты жасап,
ынтымақтастық орнату нәтиесінде
ғана оқу тәрбие жұмысын көздеген
нәтижеге жетуге блатындыгын
дәлелдеген ғалымдар

Ш.А. Амонашвили: "Амансыңдарма, балалар!"

Е.Н.Ильин: "Қарым-қатынас өнері"

С.Н.Лысенкова: "Оқуға жеңіл болғанда"

Т.И.Гончарова: "Тарих тағлымы"

В.Ф.Шаталов: "Баршаны да, әркімді де оқыта білейік"

И.П.Иванов "ұжымшылдарды тәрбиелеу"

Педагогикалық қарым-қатынастың функциялары

1. Хабар - алмасу функциясы

2. Жеке адамды танып білу функциясы

3. Өзін-өзі танып білу - өзін-өзі реттеу функциясы

Педагогикалық қарым-қатынас стильдері

- Педагогикалық қарым-қатынас стилі дегеніміз – педагог пен оқушы арасынадғы қарым-қатынастың жеке типологиялық ерекшіліктері, қарым-қатынастың сыртқы көрінісі.
- Педагогикалық қарым-қатынас стильдері мұғалімнің коммуникативті мүмкіндіктерінің ерекшеліктерін, педагог пен оқушы арасындағы қалыптасқан қарым-қатынастың сипатын, педагогтың шығармашылық ерекшелігін, оқушылардың еркшелігін көрсетеді.

Педагогикалық қарым-қатынас стильдері

Педагогикалық қарым-қатынас стильдері

- Авторитарлы стиль
- Немқұрмайлық стиль
- Демократиялық стиль

Педагогикалық қарым-қатынас құралдары

Қарым-қатынас құралдары

Вербальды қарым-қатынас	Вербальды емес қарым-қатынас
Сөз арқылы қарым-қатынас	Бет әлпет (мимика), дене қозғалысы, көзқарас

Тақырып бойынша сұрақтар

1.«Педагогикалық қарым-қатынас» түсінігіне анықтама беріңіз.

2. Қай зерттеуші педагогтың коммуникативті шеберлігінің қалыптасу жағдайы мен құрылымын анықтаумен байланысты мәселелерді зерттеумен айналысады?

3. Неге педагогикалық қызмет өнімділігі мұғалімнің педагогикалық қарым-қатынас технологиясын игеру деңгейімен алдын-ала анықталады?

4. А.Н.Леонтьев коммуникативті тапсырма мен оның ерекшеліктерін қалай анықтайды?

5. Коммуникативті тапсырманың шешу жолдарын атаңыз және оған сипаттама беріңіз.

6. Коммуникативті өзара қарым-қатынас тиімділігін арттырушы құралдарға сипаттама беріңіз.

7. Педагогикалық қарым-қатынас кезеңдері мен оны жүзеге асыру технологиясын атап, сипаттама беріңіз.

8. Педагогикалық қарым-қатынас стилінің мәніне және оның технологиялық сипаттамасына толығырақ тоқталыңыз.

Рефлексия

Рефлексия

Қандай жаңа ойлар, сезімдер сізде пайда болды?

Маған ерекше ұнады

Мен үшін қиындық туғызды

Мен үшін жаңалық болды

Менің қолым жетті

Пайдалануға ұсынылған әдебиеттер:

- Вершловский С.Г. Общее образование взрослых: стимулы и мотивы. – М.: Педагогика, 1987. – 184 с.
- Якиманская И.С. Технология личностно-ориентированного образования - М., 2000.
- Большой энциклопедический словарь. Современная энциклопедия (http: // dic. academic.ru).
- Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі N 319 Заңы "Егемен Қазақстан" 2007 жылғы 15 тамыз
- Материалы Программы по образованию Фонда Сорос-Казахстан и Министерства образования Республики Казахстан. http://www.alledu.ru/news/1/3036 дата публикации 23.02.2012.
- Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы /Егемен Қазақстан, 2010.- 5 желтоқсан